

Geachte Kamerleden en tafelgenoten,

De enige toekomstbestendige veehouderij is een dierwaardige veehouderij, daar zijn alle partijen aan de hoofdtafel van het Convenant Dierwaardige Veehouderij het over eens. Evenals de Tweede Kamer. Hoe de huisvesting in een dierwaardige veehouderij eruitziet, is inmiddels beschreven door [acht gerenommeerde wetenschappers](#): moedersorg, ruimte, weidegang, scharrelen, wroeten, afwisseling, keuzes kunnen maken, spelen. We weten waar de lat ligt volgens de laatste wetenschap. De vraag is nu enkel hoe en hoe snel we dit gaan realiseren.

Het afgelopen 1,5 jaar heeft Caring Farmers zich aan de hoofdtafel van het convenant ingezet voor een snelle transitie naar een dierwaardige veehouderij en voor een goede positie voor de boerenkoplopers. Caring Farmers zijn 350 boeren - groot en klein – die zich vanuit een gedeelde zorg voor boer, dier, natuur, klimaat en gezondheid inzetten voor een versnelde transitie naar een dierwaardig en natuurinclusief voedselsysteem. Wij werken samen met Caring Doctors, Caring Vets en de honderden organisaties achter het Groenboerenplan.

Onze boeren nemen graag het voortouw: onze biodynamische, biologische maar ook gangbare melkveehouders laten zien dat kalf bij koe een meerwaarde is voor kalf, koe én boer. Zij laten ook zien hoe je dubbeldoel kippen en hanen kunt houden en die dieren inzetten bij bodembeheer, hoe je via langjarige afspraken met een supermarkt ook grootschaliger dieren goed kunt houden zoals Kipster, hoe je stallen ontwerpt waarbij het intelligente varken tot zijn recht komt en dat je groenten kan verbouwen zonder dierlijke mest. Dit bijzondere netwerk van boeren, waarbij niet groot, groter, groots maar slim, slimmer, slimst het adagium is, biedt hun kennis en expertise aan en wil zelf ook verder ontwikkelen.

Wat ons betreft staat een dierwaardige veehouderij niet op zichzelf. Dierenwelzijn is een voorwaarde om dieren te houden, maar het past in een algehele transitie naar een gezondere landbouw- en voedselomgeving. Een beweging naar een veestapel die qua grootte passend is bij het Nederlandse grondgebied, is onvermijdelijk om de maatschappelijke opgaven te halen. Het is ook nodig om duizenden boeren het stikstofjuk af te nemen en weer bewegingsvrijheid te gunnen op het eigen erf. Het is ons geloof dat een beweging naar een dierwaardige veehouderij waarin we weer met compassie naar de dieren kijken die voor ons werken, ook zorgt voor compassie tussen mensen onderling.

Welke rol dieren hebben en houden in het voedselsysteem, is een ethische en morele kwestie maar ook een economische en ecologische. Hoeveel landbouwgrond gebruiken we om dieren te voeden? Nu is dat 73% van alle Nederlandse landbouwgrond. Houden we in de toekomst nog dieren enkel voor het vlees, of moeten ze nog een andere toegevoegde waarde hebben zoals eieren leggen, het omzetten van gras naar melk, meehelpen met bodembeheer, het leveren van goede vaste mest? De discussie hierover met de maatschappij is wat ons betreft onderdeel van de transitie en is belangrijk om meer begrip te kweken in de samenleving.

We zien dat de wens voor een dierwaardige veehouderij past bij elke politieke stroming en bij alle lagen van de samenleving. Een groot deel van de samenleving houdt van dieren en ziet hen simpelweg graag buiten; anderen schamen zich voor de fabrieksmatige manier waarop dieren als dingen worden behandeld; weer een ander wil niet langer dat een kleine groep mega'boeren' alles op slot zet; bij christelijke organisaties is er het respect voor de schepping; nog weer anderen wensen een andere rol voor het dier in kringlooplandbouw en een schoon en leefbaar platteland. Vanuit de meeste boeren is er écht de wil te veranderen, maar ook de frustratie over de onrechtvaardige positie ten opzichte van machtige ketenpartijen. Hoe dan ook, dierenwelzijn, zou dé hefboom kunnen zijn om de stikstofimpassie te doorbreken.

Let wel. De omslag naar een dierwaardige veehouderij is een moeilijke en dure opgave. Maar het kan. Diverse onderzoeken laten zien, dat de transitie de maatschappij veel meer gaat opleveren dan het kost. Maar dan moeten we wel durven kiezen en aan de slag gaan.

Elke transitie heeft een voorhoede nodig om de weg voor te bereiden, om te leren en te inspireren. Wij vragen u om te investeren in de voorhoede.

Tijd voor actie: als we in 2040 een dierwaardige veehouderij willen, dan is 10% écht dierwaardige afzet in 2030 een minimum.

Wij schreven een [Koplopersplan voor een Dierwaardige Veehouderij](#) om in 2030 dierwaardigheid uit de niche te halen en om de weg voor te bereiden. Wat is ervoor nodig dat in 2030 één op de 10 pakken in de supermarkt van kalf-bij-koe bedrijven is, elke 10e kilo vlees van een varken dat in de modder wroette en elk 10e ei van een dubbeldoelkip?

De afgelopen decennia is er nauwelijks geïnvesteerd in de duurzame boer. De biologische sector werd genegeerd, wetgeving is gestoeld op de gangbare praktijk en subsidiepotten waren vooral toegankelijk voor grootschalige technische oplossingen. Wij vragen u nu om vooral te investeren in de koplopers, en minder in de hekkensluiters.

Hoe komen we verder?

- 1) Wees helder: de enige toekomstbestendige veehouderij is een dierwaardige veehouderij. Dat betekent afscheid nemen van bepaalde sectoren zoals de intensieve kalverhouders om ruimte te maken voor anderen
- 2) Wees trots en inspireer: Nederland kiest dierwaardig en iedereen zal dat weten. Groot communicatiebudget.
- 3) Volg de Wetenschap: de [dierinhoudelijke toets](#) en [A life Worth Living](#) als leidraad.
- 4) Zet door: per direct geen nieuwbouw/verbouw/overnames zonder de omschakeling naar dierwaardig. Laat boeren op korte termijn een keuze maken: omschakelen of stoppen, bij beiden krijgen zij royale hulp.
- 5) Integraal Aanpakken: dierenwelzijn vast onderdeel van vergunningen, gebiedsprocessen en bestemmingsplannen. Kijk naar het hele bedrijf, en nooit naar de impact per liter of kilo.
- 6) Investeer en Innoveer: Het gros van budget en subsidies naar de koplopers die de weg bereiden voor het peloton. Zij willen nieuwe concepten ontwikkelen, het hele dier hoogwaardig te verwaarden, innoveren, ketens bouwen, experimenteren en voorleren. Hiervoor is een grote omslag in de subsidiestromen nodig: van grootschalige technische oplossingen naar integrale duurzame (& out of the box) projecten. Beoordelingscommissies hierop inrichten
- 7) Maak aan kop lopen lonend: met deregulering, bonussen, reclame, voorrang bij vergunningen etc
- 8) Zoek de Winwin: samenhang met andere opgaven zijn bv het stimuleren van kruidenrijk grasland, voederhagen, bomen/boomgaarden als beschutting in koeien/kippenweiden.
- 9) Maak de Markt: neem als overheid het voortouw met duurzaam en dierwaardig inkopen. Goede kwantitatieve afspraken met de supermarkten, desnoods gedwongen normering. Dierwaardigheid transparant op de verpakking zoals de consument dat graag wil (aldus [directeur](#) Consumentenbond).
- 10) Eerlijke prijzen en een eerlijke markt: geen Mercosur, bio 0% BTW, gelijke marges, geen kiloknallers.
- 11) Behoud koplopers: vraag supermarkten om altijd 10% van verkoop boven de standaard dierenwelzijnsnormen te verkopen.
- 12) In één keer goed: koppel de opgaven voor vogelgriep, brandveiligheid en [adaptatie aan klimaatverandering](#) direct mee waarbij over het algemeen geldt: hoe kleiner de bedrijven, hoe beter beheersbaar
- 13) Leer: dierwaardigheid vanaf 2025 in het (agrarisch) onderwijs; maak gebruik van de (kennis van) de koplopers (stages, werkbezoeken, gastsprekers, pilots). Niet efficiëntie maar integraliteit is het adagium.
- 14) Controleer: een Autoriteit Dierwaardigheid die voortgang van alle partijen monitort en controles vooral combineert met keurmerken.
- 15) Leer van landen als Zwitserland waar veehouderijen veel kleiner zijn en 1 op de 6 boerderijen biologisch.

Maakt u de veehouderij dierwaardig en toekomstbestendig?

*Dit verstaan wij onder **Koplopers**: al die boeren die al op eigen kracht stappen hebben gezet richting een dierwaardige veehouderij: biologische en biodynamische boeren; 2 en 3 Ster Beter Leven dierenhouders; kleinschalige dierhouders zoals de buitenvarkenshouders & kipcaravanhouders, Herenboeren, kalfbijkoe boeren. Het **peloton** bestaat uit alle weidende veehouders en de boeren die al kozen voor 1 Ster Beter Leven keurmerk. Dit definieert tevens de achterhoede.*